

ДЗЕЯЧАС

літаратурны агляд № 4/2000 (4) Лявона Вашка

*Цвёрдыя сны камянёў тояць накрыё-
мую бездань сусветнае драмы. У халод-
ную глыбіню граніту ціха і накіравана
вядуць усіх нас пачуцці, якія раптам
ажыўляюць крамянкі сэнс быту і
ўвiдавочваюць балючую сапраўднасць
тайнічага часавання. Тут, у чэраве
глыбаў, уся мёртвая ўкаменаванасць
дыхае бязмежжам і трагедыяй жыцця.
Тут, на ўскраі заімізлых валуноў, за-
чынаецца таемства дзеі.*

**Раптам падымаецца запавеса, і неўтаймаваныя
пачуцці адкрываюць чулівы
космас камянёў...**

*Ну што, Светаслаў, дап'еш каняк, і разойдземся, як у моры караблі?
Ілі што лі?...*

Актёрскі дуэт

Алены Рахмангулавай і Алеся Папкевіча

**ў часе спектаклю "Сяж па перайсны" выклікае грым смеху.
Але ў камяцкі жарсці накрыёма спецыяла трагедыя пгчырае душы...**

КАМЕДЫЯ
ЖАРСЦІ І...

Музыка жывое філасофіі

нараджаецца на
сцэне МАДТ ў
часе спектаклю
“Сэкс па
пералісцы”

Кітаса — адзінае, што трывала аб'ядноўвае герояў
Алены Рахмангулавай і Алесь Пашкевіч. Калі талерка
пусце, гэтак робіцца канчаткова відавочным...

Дзяцінства — мінулае ці сучаснасць?.. Перажытае ці жывое?.. Забава
дарослых людзей ці прытулак адзіночых душ?.. Вобразы сваёй герояў Ірына
Камышавая і Алесь Пашкевіч напоўнілі чысцінёй, светлым пахам і шчырасцю.

У свой трэці тэатральны сезон маладзённая пастаноўка
“Сэксу па пералісцы” ўваходзіць па-ранейшаму як хіт. Спекта-
каль змушае глядачоў на шчырае хваляванне. Ён уражвае праўдасцю
пачуццяў і выклікае ў глядачоў глыбокае суперажыванне з героямі жы-
вое сцэны. Паглядзець “Сэкс па пералісцы” людзі прыходзяць у тэатр
па некалькі разоў. Звычайны шэры побыт, які акаляе герояў п’есы,
негадана ажывае, і пацешная гісторыя адзінокага няўдалцы-халасцяка
п’ягам сцэналізуе трансфармуецца ў шчырую споведзь мудрае чалавечае
душы. Біліска зграя ролі акторкамі Ірынай Камышавай, Амільяй
Ларыёнавай і Аленай Рахмангулавай ствараюць тую асноведзь, на якой
раскрываецца ўнутраны вобраз цэнтральнага персанажа — Святаслава
Мазаля.

Маладзённая “Сэкс па пералісцы” — гэта глабальная трансфармацыя
жывых мастацкіх вобразаў, праз усеяны спектакль адбываецца імклівы
рух кампазіцыйных формаў, якія якасна пераўтвараюць пачатковую
знешнюю прадвызначанасць сюжэту: шэрая заняўдзеля бытавуха
пераўтвараецца ва ўзнёслую ідэю кахання і любові, нехлямяжасць
галоўнага персанажа — у высокую чалавечую годнасць, а смех глядача
— у шчырую роспач, цягам усеахопнага вобразапераўвасаблення
адбываецца і жанравая трансфармацыя: з гратэскавае камедыі “Сэкс па
пералісцы” пераўтвараецца ў шчырую меладраму, а з яе — у класічную
трагедыю. Гэтка паўсюдная скразная дынаміка жывіць спектакль і
нараджае ў маладзёнкай зале хвалёнае і невыказнае таемства душы
— музыку жывое філасофіі.

■ У п’есе “Сэкс па пералісцы” Лявон Вайшко прышчыпова наставіў задачу
псіхічна разнавышч дзею. Псіхічная свабода ўласнае асобы — адзіны прыгон,
якому падпарадкаваны персанажы п’есы.

◆ Пачуццёвая самаапіс персанажаў насправдзі адмысловы кампазіцыйны
твор; “Сэкс па пералісцы” толь у сабе непрадкавальнае развіццё сюжэту, і
гэтае абумоўлівае нечаканую перамену псіхічных рафлексіў і гледзячы ў фініш
і сёл.

■ Наўмысны псіхічны ўплыў на суперажывальніка п’еснападзеі дазваляе
мабільна інавава пачуццямі і праз несудержжлі смех абуджаць біямеханічную роспач.

“...цікава дасягнуць у гэтай п’есе, у канцоўцы
найбольшага змяшэння душэўных настройаў
суперажывальніка, “затаваць” п’эсу “кактэйль”
пачуццяў, “смахплач-плачасмех”, дасягнуць таго, каб
псіхічная прырода саўдзельніка п’еснападзеі цалкам,
выяўна, супрацьрозумна заўладарыла над свядомасцю,
каб ён смяяўся і плакаў адначасова...”

ТРАГЕДЫЯ СМЕХУ

Ідэя паставіць “Сэкс па пералісцы” на маладзёнкай сцэне захватіла
мастацкага праўніка тэатру, заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі
Беларусь Мікалая Машкевіча атразу ж пасля першага знаёмства з тэкстам.
У ражасуры Мікалаю Машкевічу ўдалося здзейсніць галоўную задуму
драматурга: разнавышч душу глядача, абудзіць у ім неўтаймоўны псіхызм,
прымусіць перажываць бязрозумна, насуперак свядомасным памкненням.
Гэткай задуме вымагаў аксперименту: трэба было наўмысна парушыць
межы асобнага жанру і павядаць у адным розныя сутнаснапрошчленыя
жанравыя асновы. Камедыя, такім чынам, зрабілася псіхічнай умоваю
трагеды: моцны смех у часе першае дзеі пры канцы спектаклю паўстаў як
падстава адваротнага — скруці. У пастаноўцы дзейнічае прынтцып ківаца,
калі той, гайдануўшыся, мусіць паўтарыць амплітуду ў процілеглым
накірунку; спрацоўвае п’эная псіхалагічная “пастка”, якая з кожным выбу-
хам смеку набліжае суперажывальніка да немінулага глыбокага вычування
роспачы, і — урэшце тое, што яшчэ хвіліну таму назад было смешным,
уражвае сваім жалюбою і безвыходнасцю. Раптоўнае адчуванне двух
процілеглых псіхічных апраху душы, спасабляе глядачоў на ўведанне свае
собскае душэўнае глыбіні, на раскрыццё пакрытых абсягаў, якія схаваныя
па-за абыклімі на першы погляд прадметамі і з’явамі.

ЧУЛЛІВЫЯ АПРАТКІ

Касцюмы, зробленыя мастацкаю Ташчанай Дзямідавай знарок для
спектакля “Сэкс па пералісцы”, — жывыя вобразы, якія разам з іншымі
выяўленчымі сродкамі ствараюць пачуццёвую асноведзь спектаклю: рысы
характараў і чалавечыя лёсы, зямное і ўзвышанае, камічнае і трагічнае чулі-
ва зніталіся ў стрых персанажаў.

ВЫМОЎНЫЯ РУХІ

Жорсткае танго, цвятлівы дзявочы канкан, імклівы кардыбалет староў
бабулькі, разыюшаны мужчыскі гапак і проста звычайныя казільныя скокі —
жывамоўная харыяграфія “Сэксу па пералісцы”. Там, дзе сканчаюцца
замаўкаюць галасы герояў, жывая мова працягвае гучаць праз усхвалява-
ныя рухі нямоўных у свае немаце постацяў, — праца балетмайстра Анатоля
Кудраўцава адкрывае хвалёўную філасофію шчырага чалавечага пачуцця.

ГАЛОЎНУЮ РОЛЮ Ў СПЯКТАКЛІ ВЫКАНАЎ АЛЕСЬ ПАШКЕВІЧ

Алесь Пашкевіч стварыў на сцэне яскравы і ўражлівы вобраз,
янапоўнены ўнутранай, душэўнай дынамікаю. Ягонаў біліскач
гульня — то наўмыснае абвяржэнне першапачатковага старытыпу, у
першай дзеі “Сэксу па пералісцы” героя Алесь Пашкевіч паўстае
цалкам як нехлямяжы, камічны персанаж; аднак гэты тыпаж далей мэта-
накіравана бурыцца, і па-за маскаю

Уадначасці смяхам ды скру-
хую прасякнуў і забуменне
галоўнага героя з нагоды зна-
емства праз газетку аб іху і
ягоны гарачысты халасцяцкі
танец.

ДРАМА ПАЧУЦЦЯ

ПРЫСТУПКИ ў ЖЫВУЮ КАЗКУ КОСМАСУ

Класічная для мыльных вопераў левіца нечакана набыла глыбокі змест у спектаклі "Сэкс па перапінцы". Статычным прыступкам-дакарацы, на якіх раз-пораз зьяўляюцца персанажы, нададзены ажыўчы сэнс. Цягам спектаклю адбываецца трансфармацыя сцэнаграфічнага вобразу: з побытава-земежных сімвалаў – прывалак у храме, пакой у інтэрнаце з акадэмічным акном, вакон якога праходзіць значная частка дзеі і ў якое неўзабаве пакутна выпадае галоўны гярой – прыступкі пераўтвараюцца ў прычына-ўзвышаную сімволіку – менская плошча Якуба Коласа – і ў фінале спектаклю паўстаюць як уражлівы апакаліпсіс Космасу. Дынаміка сцэнаграфічнага вобразу, створанага Яўгенам Волкавым, з незарочыстых абшчэнных атачэнняў прыводзіць глядача да немінучага шчырага перажывання свае душэўнае бездані.

НЯЎЛОЎНАЯ МУЗЫКА ДУШЫ

Кампазітар Алёг Залётнеў праз музыку, напісаную знарок для "Сэксу па перапінцы", перадаў тую мудрую нескананасць, якая жыла хвалююцца на-за словамі і падзеямі сігны. Шчыравыя пачуцці меладичных гукаў апаноўваюць глядача ад першых хвілін спектаклю і пакідаюць на сабе глыбокае ўражанне. Музычны акцэнт падсвядома напайнае прадчуваннем трагедыі самых вясёлых падзей і самую камічную мялодыю, а раманс на верш Ірыны Хадарэнькі, які гучыць у фінале спектаклю, без мяжы выяўляе пачуццёвую філасофію. Невыгудная і магутная магія музыкі, якая гучыць у спектаклі, выслабляе душу суперажывальніка з цяжэтай свядомасных умоўнасьцяў, то музыка, няўлоўная мялодыя якой заварожвае і вечніць душу жывымі адгуччамі.

жэлоба

ПАМЁРЛА НІНА ЧАРНЕЙКА

Ніна Чарнейка была чароўным чалавекам. Яна чаравала навакольнай спакойнай музыкай расхвалюванага беларускага сэрца і сваім загадкавым характам. Яна пісала цудоўныя вершы, напоўненыя жыццём і мудрасцю, і самотнай вераю ў ішчаслівы лёс. Яна дарыла людзям дабрыню і спагаду, хоць самая больш як хто мела патрэбу ў дабрыні і спагадзе, бо хварэла на жудасную, невылечную хваробу. Ніна памёрла ў трыццацітрохгадовым веку, пакінуўшы на сабе зборнік шчыраўсхваляванае паэзіі "Грамнічная свечка", паатычныя рукапісы і светлую памяць. Ейная заўчасная смерць – несущы боль для сваякоў і сяброў. Пахавалі Ніну 28 ліпеня 2000 году ў Жодзіне. Правесці пахавальныя ў апошні шлях прыехалі Алесь Масарэнка і Лявон Вашка. У часе грамадзянскае панхіды Алесь Масарэнка выступіў з развітальным словам. У наступным выпуску "Дзеячасу" будзе друкавацца матэрыял пра лёс Ніны Чарнейкі.

Налучыць літаратуру
Лявона Вашка
можна на галоўнай
сядзібе БНФ
у Менску.

ДУХАХРАМ

Diary 'The Temple of Spirit'

ПАЛЧЫЎ СВЕТА ПЕРШЫ ВЫПУСК
АЛІКТРОННАЕ ВЕДАМКА ЛЯВОНА ВАШКА.

Аліктронная ведамка Лявона Вашка "Духахрам" разыходзіцца па адрасох e-mail. Падпіскі бясплатныя. Каб атрымаць "Духахрам", варта адно даслаць на адрас пісьменніка свой e-mail. Таксама пратэлефнаваць "Духахрам" можна ў Інтэрнаце.

<http://liavon.virtualave.net>

Наступны выпуск "Дзеячасу"
будзе прысвечаны новаму аліктроннаму
выданню.

ЧАРГОВАЯ КНІЖКА

Друкецца і неўзабаве выйдзе ў свет "Маленькі смытак Лявона Вашка"
(Другі выпуск: Проза. Драматургія. Крытыка.)

ЗМЕСТ:

апісыванне "7-45", н'есы "Сэкс па перапінцы", "Эпос, лірыка і драма як жыццё цэлага чалавека", "Ампутацыя міндалінаў", літаратурна-крытычныя артыкулы "Мітарамантызм і гістарычная рэчывасць", "Нідэялізацыя" рэчывасці, "Філомен мисцэіка ўзвышэння", "Сон" і "абуджэння" ў творчасці Янікі Куналы, рацэізі кніжкаў Валянціны Асак, Юліі Алесінай, Алёся Аркуша, Уладзіміра Арлова, Гэаўдэя Сягонічы, Сяргея Астравіца, Рыгора Барадзіліна, Янікі Брыля, Юрыя Віцьбіча, Леаніда Галубоніча, Лявона Геніюш, Юрыя Гуманюка, Алёся Камолкага, Яўхіма Кіпеля, Радзіслава Лапуніна, Януса Малыця, Алёся Масарэнькі, Вінцэся Мудрова, Міколы Палека, Міхася Скоблы, Насіля Супруна, Алёся Сурава, Іоны Сяшко, Ніны Чарнейкі, Фрыдрых Шылера, Лявона Юрвіча, музычнайбому Рыгора Барадзіліна і Алёся Камолкага, шостага і сёмага нумароў часопіса "Каласоў", анітацыі кніжкаў Ганны Брэскай, Міхася Ірыбіна, Цытона Крэня, Ігара Сідарука, Алёся Туровіча, білітэнаў "Кантакты і дыялогі", "Пост № 1", пранова "Зайграўка да беларускае духахрамнісц", анісмертка "Палеская чараўніца" на сыход Ніны Чарнейкі, а таксама навіны з творчага жыцця пісьменніка.

У выпуску выкарыстаныя дэмакі, якія зрабіў нябжчык Уладзімір Міжэвіч аб часе ма. ідэаініскае прам'еры "Сэксу па перапінцы".

Савецкая, 138 Мастоў Беларусь 231600 ☎ (8-01515) 2-23-75
e-mail: liavon@yahoo.com <http://liavon.virtualave.net>

Літаратурны агляд "Дзеячасу" выдадзены ў Мастоў Дабрачынна надрукаваны ў Гародні на абсталюванні грамадскага аб'яднання "Ратуша" пры падтрымцы Фонду "Ап'яно Каўнтэрапарт", Камісіі па Дамакратыі Амбасады ЗША на Беларусі і нацыянальнага Фонду на карысць дамакратыі (ЗША). Друкар Ігар Лысееў. Збор 299 асобнікаў Самавыдавецтва. Распаўсюджавецца бясплатна.